

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2003

LÉANN CLASAICEACH - GNÁTHLEIBHÉAL

DÉARDAOIN, 19 MEITHEAMH - MAIDIN, 9.30 to 12.00

Tá ceisteanna anseo ar **dheich dtopaic**.

Tá na topaicí sin eagraithe mar seo a leanas:

Topaicí 1 - 5 = **CUID A** - An Saol Gréagach

Topaicí 6 - 10 = **CUID B** - An Saol Rómhánach

Ní mór d'iarrthóirí **cúig cinn** de na topaicí a fhreagairt, mar seo a leanas:

dhá thopaic as **CUID A**;

dhá thopaic as **CUID B**;

an **cúigiú** topaic as **CUID A** nó as **CUID B**.

Tá 80 marc ag dul do gach topaic.

Marcanna iomlána don pháipéar = $(80 \times 5) = 400$.

Cuirtear fótagraif, a bhfuil gá leo le roinnt de na ceisteanna a fhreagairt, ar fáil ar pháipéar ar leith, marcáilte **X**, a ghabhann leis an bpáipéar seo.

CUID A – An Saol Gréagach	CUID B - An Saol Rómhánach
Topaic 1: Fraoch Aichill.	Topaic 6: Ainéas ar a Shiúlta.
Topaic 2: An Ghréig agus an Pheirs.	Topaic 7: Téatar na Rómhánach –Coiméide.
Topaic 3: Beatha agus Bás Shócraitéis.	Topaic 8: Beatha agus Comhaimsir Iúil Caesar.
Topaic 4: Míceine agus an Traí.	Topaic 9: Cathair Rómhánach - An Phoimpé.
Topaic 5: Acrapail na hAithne.	Topaic 10: An tArm Rómhánach.

SECTION A

An Saol Gréagach

Topaic 1: Fraoch Aichill

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Céard is filíocht bhéil ann?
 - (ii) Cén bhliain de Chogadh na Traí a tharla imeachtaí an **Íliad**?
 - (iii) I Leabhar 1 den **Íliad**, cén fáth go raibh eagla ar Chalchas labhairt sa tionól a ghlaigh Aichill?
 - (iv) Conas a chaith Héilín le hEachtar nuair a chuaigh sé go dtí a teach ag lorg Páras?
 - (v) I Leabhar 16 den **Íliad**, céard a rinne Ajax chun na longa Gréagacha a chosaint?
 - (vi) Cérbh é Sarpedon? Céard a tharla dó? (24)
- (b)
- (i) Cén bhaint a bhí ag Séas le Cogadh na Traí? (8)
 - (ii) Ainmnigh dia nó bandia **amháin** a chuidigh leis na Gréagaigh. Déan cur síos ar tarlú **amháin** a raibh baint aige/aici leis. (12)
 - (iii) Ainmnigh dia nó bandia **amháin** a chuidigh le muintir na Traí. Déan cur síos ar dháil **amháin** a raibh baint aige/aici leis. (12)
- (c) Féach ar Fhótagraf **1** ar Pháipéar **X** agus ansin freagair na ceisteanna a leanas.
- (i) Cén radharc ó Leabhar 24 den **Íliad** a thaispeántar anseo? (8)
 - (ii) Cén toradh a lean den radharc a thaispeántar anseo? (8)
 - (iii) An dóigh leat go mba laochra iad na fir a thaispeántar anseo? Tabhair cúis le do fhreagra. (8)
- (80 marc)

Topic 2: An Ghréig agus an Pheirs.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén céad R.Ch. inar scríobh Heireadótas **Na Leabhair Staire**?
 - (ii) Cén post a bhí ag Aristagoras i dtús na tréimhse a bhfuil staidéar déanta agat uirthi?
 - (iii) I 480 R.Ch., cén chomhairle **agus** cén t-eolas a chuir Alastar Mór na Macadóine chuig na Gréagaigh a bhí tar éis seoladh go Tempe?
 - (iv) Céard a cheap na Peirsigh a bheith aisteach faoi iompar na saighdiúirí Spartacha a bhí cruinnithe ag Thermopylae? Conas a mhínigh Demaratus an t-iompar sin?
 - (v) Céard a d'fhoghlaim Tigranes faoi na Gréagaigh a thug air a rá: "Is í an onóir an t-aon duais a dtéann siad in iomaíocht di"?
 - (vi) I ndiaidh chath Mycale, cén fáth ar sheol na Gréagaigh go dtí an Hellespont? Cén fáth gur athraigh siad a bpleananna tar éis teacht dóibh? (24)
- (b)
- (i) Roimh an chath ag Salamis, cén chúis a thug Téimisticléas do na Gréagaigh faoi gan troid a dhéanamh ag an Isthmus? (8)
 - (ii) Conas a mheall Téimisticléas na Peirsigh chun catha ag Salamis? (8)
 - (iii) Céard a rinne an Bhanríon Artemisia le linn an chatha? (8)
 - (iv) Céard a rinne cabhlach na Peirse i ndiaidh an chatha? (8)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as **Na Leabhair Staire** le Heireadótas agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

An tuairim atá nochtaithe agam faoi mhéid na hÉigipte tá tacaíocht an oracail a tugadh ó scrín Ammon aici.

Maidir le cén fáth a n-iompraíonn an Níl í féin go díreach mar a dhéanann sí, ní raibh mé in ann eolas ar bith a fháil ó na sagairt ná ó aon duine eile. Ba é a theastaigh uaim a thuiscint go sonrach ná cén fáth a dtosaíonn an t-uisce ag éirí ag grianstad an tsamhraidh agus go leanann sin ar aghaidh ar feadh céad lá agus go n-íslíonn sí arís ag deireadh na tréimhse sin, ionas go bhfanann sí go h-íseal i rith an gheimhridh go dtí go dtagann grianstad an tsamhraidh ar ais arís an bhliain dár gcionn. Ní raibh aon duine san Éigipt in ann é seo a mhíniú, in ainneoin na n-iarrachtaí seasta a rinne mé a fháil amach, cén t-airí speisialta a thug ar an Níl contrárthacht aibhneacha eile a dhéanamh, agus cén fáth - rud eile a raibh súil agam eolas a fháil faoi – gurbh í an t-aon abhainn nach bhfuil ina cúis le leoithní ar bith.

Rinne Gréagaigh áirithe, agus iad ag súil go bhfeicfí chomh cliste agus atá siad, iarracht míniú a thabhairt ar sceitheadh na Níle i dtrí shlí dhifriúla. Ní fiú am a chur amú le dhá cheann de na míniúcháin. Is inchreidte go mór an tríú teoiric ach is faide ón bhfirinne í ag an am céanna; dá réir seo, is ó shneachta leáite a thagann an t-uisce. Ach toisc go sníonn sí ón Libia tríd an Aetóip isteach san Éigipt, sé sin, ó aeráid an-te isteach in aeráid níos fionnuaire, conas a d'fhéadfadh tús i sneachta a bheith aici? Is léir go bhfuil a laghad fiúntais sa tuairim seo agus atá sa dá cheann eile.

- (i) I bhfianaise an tsleachta seo céard a fhoghlaimimid faoin modh bailithe agus meáite eolais a úsáideann Heireadótas? (10)
- (ii) An dóigh leat go raibh a chuid modhanna bailithe eolais ciallmhar? Tabhair cúis le do fhreagra. (6)
- (iii) An gceapann tú go n-oibreodh staraí nua-aimseartha ar an dóigh chéanna? Tabhair cúis le do fhreagra. (8)

(80 marc)

[Thall

Topaic 3: Beatha agus Bás Sócratéis.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén grúpa daoine a cheap Sócratéis a bheith níos scanrúla fiú ná Anytus agus na cúiseoirí níos déanaí? Cén fáth sin? (8)
 - (ii) Dar le Sócratéis féin, conas a léiríodh é sa dráma le hArastafainéas?
 - (iii) Nuair a ordaíodh dóibh Leon as Salamis a thabhairt agus é a chur chun báis, céard a rinne Sócratéis agus an ceathrar fear eile?
 - (iv) Nuair a thug sé cuairt ar Shócratéis sa phríosún, cén fáth nár dhúisigh Crito é?
 - (v) Deireann Phaedo faoi bhás Sócratéis: “Níor rith sé riamh liom trua a bheith agam dó mar a mbeadh súil ag duine go mothóinn in aice le leaba bháis chara dhílis.” Conas a mhíníonn Phaedo an chaoi ar mhothaigh sé?
 - (vi) D’fhiafraigh Crito de Shocratéis: “Ach conas a dhéanfaimid thú a adhlacadh?” Cén freagra a thug Sócratéis air? (24)
- (b)
- (i) Cén cheist a chuir Chaerephon ar an oracal ag Deilfe agus cén freagra a fuair sé? (8)
 - (ii) Conas a chuaigh an t-oracal seo i gcion ar shlí mhaireachtála Shócratéis? (8)
 - (iii) Céard ba shofaist ann? (8)
 - (iv) Cén difríocht a bhí idir Sócratéis agus na sofaistí? (8)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as comhrá le Platón **Euthyphro**, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.
- SÓCRATÉAS: Creidim; agus caithfidh tú iad a insint dom uair eile nuair a bheidh an uain agam dó. Ach i láthair na huair, b’fhéarr liom freagra níos cruinne a chloisteáil uait ná thug tú go fóill, a chara, ar an gceist ‘Céard is “cráifeacht ann”?’ Nuair a cuireadh an cheist, níor thug tú mar fhreagra ach, ‘Ag déanamh mar a dhéanann tusa, ag cur dúnmharú i leith d’athar.’
- EUTHYPHRO: Agus b’fhíor an rud a dúirt mé, a Shócratéis.
- SÓCRATÉAS: Gan amhras, Euthyphro; ach d’admhófá go bhfuil go leor gníomhartha cráifeacha eile ann?
- EUTHYPHRO: Tá.
- SÓCRATÉAS: Cuimhnigh nár iarr mé ort dhá shampla nó trí den chráifeacht a thabhairt dom, ach an múnla ginearálta a chuireann ar nithe cráibheacha uile a bheith cráifeach.
- EUTHYPHRO: Is cuimhin liom.
- SÓCRATÉAS: Inis dom céard é nádúr an mhúnla sin, agus ansin beidh mé in ann a rá go bhfuil a leithéid siúd de ghníomh cráifeach, agus a leithéid siúd eile éagráifeach.
- EUTHYPHRO: Is é is cráifeacht ann ná ní a thaitníonn leis na déithe agus is é is éagráifeacht ann ná ní nach dtaitníonn leo.
- (i) Tá Sócratéis ag iarraidh sainmhíniú a fháil ar chráifeacht. Céard é an chéad sainmhíniú a thug Euthyphro dó? (6)
 - (ii) Cén fáth nach n-aontaíonn Sócratéis leis an sainmhíniú sin? (6)
 - (iii) Céard a thugtar ar an gcineál sin ceistithe? (6)
 - (iv) Cén fáth an dóigh leat nár thaitin Sócratéis le roinnt daoine de bharr an chineál sin ceistithe? (6)
- (80 marc)

Topaic 4: Mícéine agus an Traí

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén daingean inar chónaigh an sean Rí Nestor?
 - (ii) Céard tá ar taispeánt i bhFótagraf 2 ar Pháipear X?
 - (iii) Cérbh é Ciste Atreus?
 - (iv) Cérbh í Cliotaeimnéistre? Céard a tharla di?
 - (v) Cérbh í Eris? Cén bhaint a bhí aici le Cogadh na Traí?
 - (vi) Conas a chuidigh Carl Blegen lenár n-eolas faoi Thraí? (24)
- (b)
- (i) Ag baint úsáide as an eolas atá agat faoi láthair **Mhícéine**, luaigh cúis **amháin** go bhféadfadh sé gur tharla Cogadh na Traí. (8)
 - (ii) Ag baint úsáide as an eolas atá agat ar láthair na **Traí**, luaigh cúis **amháin** go gceapann tú go bhféadfadh sé gur tharla Cogadh na Traí. (8)
 - (iii) Cén fáth ar shocraigh Schliemann ar thochailt a dhéanamh ag Hisarlik? (8)
 - (iv) Cén bhaint a bhí ag Páras le Cogadh na Traí? (8)
- (c) Léigh an sliocht a leanas, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.
- I rith na seachtainí seo caite, tháinig mé ar an tuairim tar éis an tsaoil go gcaithfeadh gur scríobhadh táibléid Knossos agus Pylos i nGréigis - Gréigis chrua agus ársa, ó tharla go bhfuil sí 500 bliain níos sine ná Hóiméar agus í scríofa i bhfoirm ghiorraithe, ach Gréigis mar sin féin.
- (i) Cé a d'fhógair é sin i 1952? (4)
 - (ii) Céard iad na táibléid a raibh sé ag tagairt dóibh? (4)
 - (iii) Déan cur síos go hachomair ar na táibléid sin **agus** mínigh conas a caomhnaíodh iad ar feadh breis is 3000 bliain. (8)
 - (iv) Cén t-eolas a thugann na táibléid seo faoin Saol Mícéineach? (8)
- (80 marc)

Topaic 5: Acrapail na hAithne

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cérbh é Pheidias? Cén fáth a luaitear leis an Acrapail é? (8)
 - (ii) Cén fáth gur ainmníodh an Erechtheum mar sin? (8)
 - (iii) Conas a rinneadh pátrún na hAithne d' Athene? (8)
 - (iv) Bronnadh *peplos* ar Athene le linn a féile. Céard as a dtáinig sé? (8)
 - (v) Céard is teampall peiriptearach (peripteral) ann? (8)
 - (vi) Céard tá ar taispeáint i bhFótagraf **3** ar Pháipéar **X**? Cá bhfuarthas é? (24)
- (b)
- (i) Cérbh é Conradh Delos? (8)
 - (ii) Cén fáth a raibh an t-ainm sin air? (8)
 - (iii) Cén fáth ar aistríodh ciste an Chonartha go dtí an Aithin? (8)
 - (iv) Luaigh ceangal **amháin** a bhí idir an Conradh agus na foirgnimh ar an Acrapail. (8)
- (c) Léiríonn na Fótagraif **4** agus **5** ar Pháipéar **X** stíleanna éagsúla dealbhóireachta de chuid na Gréige. Féach orthu agus ansin freagair na ceisteanna a leanas.
- (i) Céard iad na hainmneacha a thugtar ar an **dá** stíl dealbhóireachta? (8)
 - (ii) I bhfianaise na bhfótagraf seo, abair céard iad na **difríochtaí** atá idir an dá stíl. (8)
 - (iii) Cé acu is fearr leat? Tabhair cúis le do fhreagra. (8)
- (80 marc)

CUID B

An Saol Rómhánach

Topaic 6: Aeinéas ar a Shiúlta.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cá bhfuil Aeinéas nuair a thosaíonn an **Aeinéid**?
 - (ii) Le linn don Traí a bheith ag titim, cé a tháinig chuig Aeinéas i mbrionglóid? Cén chuma a bhí air?
 - (iii) Céard a tharlaíonn nuair a dhéanann Aeinéas agus a chuid fear iarracht Cassandra a tharrtháil?
 - (iv) Céard a chuireann ar Aeinéas a thuiscint go gcaithfidh sé an Chartaig a fhágáil?
 - (v) Luaigh **dhá** rud a insíonn Sibil d’Aeinéas go gcaithfidh sé a dhéanamh sula n-imíonn sé go dtí an tíochtar Domhain.
 - (vi) Cérbh é Ceirbearas? Conas a chaith Sibil leis? (24)
- (b)
- (i) Cén gaol atá ag Véineas le hAeinéas? (8)
 - (ii) Conas a bhfuil sí gléasta nuair a bhuaileann Aeinéas léi ar dtús? (8)
 - (iii) Cén fáth go n-éiríonn Aeinéas feargach léi? (8)
 - (iv) Céard a iarrann sí ar Chúpid a dhéanamh ag deireadh Leabhar 1 den **Aeinéid**? (8)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as Leabhar 4 den **Aeinéid**, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.
- Níor thúsce na focail sin tagtha as béal dia na Cilléine ná d’imigh sé as radharc daoine. D’imigh sé i bhfad ar siúl isteach san aer neamhchorpraithe. Ach an radharc a fuair Aeinéas air d’fhág sé gan focal, gan mhothú é. D’éirigh a chuid gruaige ina colgseasamh le huafás agus ghreamaigh an guth ina scornach. Shantaigh sé a bheith imithe agus an tír seo a fhágáil a bhraith sé roimhe sin a bheith chomh haoibhinn sin. Bhuail an rabhadh, ordú ó na déithe, é mar a bheadh caor thine. Ach céard, ó céard, a bhí le déanamh aige?
- (i) I bhfianaise an tsleachta seo amháin, céard a fhoghlaimimid faoin gcineál duine atá in Aeinéas? (8)
 - (ii) Luaigh tarlú **amháin** eile inar cosúil mothú den sórt sin a bheith ag Aeinéas. (8)
 - (iii) Luaigh tarlú **amháin** ina léiríonn sé gné dhifriúil dá nádúr. (8)
- (80 marc)

Topaic 7: Téatar na Rómhánach - Coiméide: An Saighdiúir Maíteach

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cérbh é Pleusicles? Cá raibh a theach?
 - (ii) Luaigh buntáiste **amháin** agus míbhuntáiste **amháin** a bhaineann le masc a chaitheamh ar an stáitse.
 - (iii) Deireann Artotrogus: “Bhí mé ag cuimhneamh ar an eilifint sin san Ind agus ar an gcaoi ar bhris tú a ulna le buille amháin de do dhorn.” Cé hé Artotrogus agus cén pointe atá á dhéanamh aige?
 - (iv) “Céard tá ar siúl agat anseo, a Philocomasium?... Philocomasium, tá mé ag caint leat.” Ag an bpointe sin cén fáth nach dtugann Philocomasium aon aird ar Sceledrus?
 - (v) “Déan iarracht éirí as an ngol anois. Maith an cailín.” Cé leis a ndeireann Palaestrio é sin agus cén fáth go bhfuil sí ag gol?
 - (vi) Sa dráma seo céard dó a sheasann an feisteas stáitse? (24)
- (b)
- (i) I dtús an dráma, **An Saighdiúir Maíteach**, déanann Palaestrio agus Periplectomenus amadán de Sceledrus. Mínigh go hachomair conas a tharlaíonn sin. (16)
 - (ii) Ag deireadh an dráma chéanna, múintear ceacht do Phyrigopolynices. Mínigh go hachomair conas a tharlaíonn sin. (16)
- (c) Léigh an sliocht a leanas as dráma le Plautus, **An Pota Óir**, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.
- [*Tagann an SCLÁBHAÍ ar ais agus dea-aoibh air, agus an pota óir ina sheilbh aige.*]
SCLÁBHAÍ: Féach orm! Táim níos saibhre ná na Grifíní a chónaíonn sna Sléibhte Órga! Táim níos saibhre ná - ach ní féidir liom na ríthe sin go léir a lua, gan iontu ach bochtáin ar aon chuma. Táim níos saibhre ná an Rí Pilib é féin. A leithéid de lá glórmhar! . . . D’imigh mé as seo mar a chonaic sibh, agus bhain an áit amach roimh an seanfhear, agus bhí neart ama agam chun dreapadh suas i gcrann. Agus ón áit sin rinne mé faire air agus an t-ór á chur aige. Nuair a bhí sé imithe, léim mé anuas den chrann agus bhain aníos an pota lomlán d’ór. Ansin thug mé sciurd as an mbealach agus díreach in am chun é a fheiceáil ag dul ar ais go dtí an áit den dara huair. Ach ní fhaca sé mé; agus d’fhan mé amach ón mbóthar ar mo bhealach ar ais . . . Féach! Seo chugainn anois é . . . Táim chun é seo a chur i dtaisce sa bhaile. [*Imíonn sé faoi dheifir.*]
- (i) Sa **Saighdiúir Maíteach**, cén carachtar an dóigh leat a bhfuil an chuid is mó aige i gcoiteann leis an sclábháí? Tabhair cúis le do fhreagra. (8)
 - (ii) Cén fáth go mbainfeadh lucht féachana Rómhánach spraoi as carachtar mar sin? (8)
 - (iii) Conas a chuidigh úsáid a bhaint as carachtair Ghréagacha i suíomh Gréagach sna drámaí seo le greann a dhéanamh do lucht féachana Rómhánach? (8)

(80 marc)

Topaic 8: Beatha agus Comhairsir Iúil Caesar

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén fáth ar choigistigh Sulla spré Chornelia, bean Chaesair?
 - (ii) Cén fáth nach raibh sé d'aidhm ag Caesar ach a bheith ar an dara duine a b'fhearr i gcúrsaí óráidíochta polaitíochta?
 - (iii) Cén fáth ar chuir Caesar in aghaidh pionós an bháis do lucht comhcheilge Catilina?
 - (iv) Cén fáth go raibh sé deacair ar Chaesar an Róimh a fhágáil chun dul go dtí an Spáinn, nuair a ceapadh sa chúige sin é i ndiaidh dó a bheith ina phraetóir?
 - (v) Nuair a bhí ina chonsal, cén fáth ar fhreastail a laghad sin seanadóirí ar na cruinnithe a raibh sé i gceannas orthu?
 - (vi) Cén teorainn a rinne abhainn an Rubicon? (24)
- (b) Ba é Vergentorix/Vercingetorix an ceannaire Gallach deiridh a bhí i gceannas ar éirí amach deiridh na nGallach in aghaidh Iúil Caesar.
- (i) Cá ndearna sé a sheasamh deiridh in aghaidh Caesar agus cén fáth go bhfuil an teagmhas sin chomh cáiliúil? (12)
 - (ii) Cérbh iad na deacrachtaí a sháraigh Caesar agus na Gallaigh á smachtú aige? (12)
 - (iii) Dar leat, ar fhear mór nó nárbh ea Caesar? Tabhair cúiseanna le do fhreagra. (8)
- (c) Léigh an sliocht seo a leanas as **Beatha Chaesair** le Plútarc, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh. (Is iad an “bheirt fhear” a ndéantar tagairt dóibh i líne 3 ná Caesar agus Poimpéas.)
- Mar láithreach anois thosaigh an chathair, mar a déarfá, ag suaitheadh agus ag at mar a dhéanann an fharraige roimh an stoirm. Bhí gach rud trína chéile agus bhí claonadh chun easaontais i ngach óráid a tugadh, toisc nach raibh an gaol pósta ann a thuilleadh idir an bheirt fhear, an gaol a cheil níos mó ná srian a chur leis na huailmhianta a bhí in iomaíocht lena chéile. Roimh i bhfad, lena chois tháinig an scéal gur maraíodh _____ i bPartia. Ar an gcaoi sin cuireadh toisc eile ar ceal a chuir bac mór ar chogadh cathardha a thosú, de bhrí gur i ngeall ar eagla roimh _____ a tharla go dtí seo gur iompair Poimpéas agus Caesar iad féin ar bhealach réasúnta múinte lena chéile. Anois, áfach, chuir cúrsaí cinniúna an tríú iomaitheoir as an iomaíocht, duine a rachadh i ngleic b'fhéidir le cibé buaiteoir a bheadh idir an bheirt eile.
- (i) Cérbh é an “gaol pósta” a luaitear i líne 3? Céard a tharla dó? (8)
 - (ii) Cé a “maraíodh” (líne 5) i bPartia? I bhfianaise an tsleachta seo, cén tionchar a bhí aige ar Chaesar agus Poimpéas? (8)
 - (iii) Go luath i ndiaidh na dála a bhfuil cur síos air anseo, cén post a fuair Poimpéas sa stát? Cén fáth gur tugadh an post sin dó? (8)

(80 marks)

Topaic 9: Cathair Rómhánach - an Phoimpé.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna uile, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí** cinn de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cérbh é Campania? (24)
 - (ii) Ainmnigh **dhá** theampall san fhóram i bPoimpé.
 - (iii) Conas a fógraíodh imeachtaí poiblí, ar nós cluichí, i bPoimpé?
 - (iv) Céard a rinne duovir?
 - (v) Cá mbeadh *retiarius* le feiceáil agat ag obair agus céard a bheadh ar siúl aige?
 - (vi) Céard tá ar taispeáint i bhFótagraf **6** ar **Pháipéar X**? (24)
- (b)
- (i) Ainmnigh **dhá** cheann de na folcadáin phoiblí i bPoimpé. (8)
 - (ii) Cérbh iad an *frigidarium* agus an *tepidarium*? (8)
 - (iii) Seachas cúrsaí sláinteachais, luaigh cúis **amháin** a ndeachaigh na Rómhánaigh go dtí na folcadáin. (8)
 - (iv) Cén coisbheart a chaith na Rómhánaigh sna folcadáin agus cén fáth? (8)
- (b) Féach ar Fotograif **7** agus **8** ar Pháipéar **X**, a thaispeánann radharcanna a bhaineann le sochraid Rómhánach, agus ansin freagair na ceisteanna seo a leanas.
- (i) Ainmnigh an tsráid atá ar taispeáint i bhFótagraf **7**, agus abair cén áit i bPoimpé ina bhfuil sí le fáil. (8)
 - (ii) I bhfianaise an dá fhótagraf, déan cur síos go hachomair ar shochraid Rómhánach. (10)
 - (iii) I bhfianaise Fhótagraf **8**, céard tá suntasach, dar leat, faoin dealbhóireacht Rómhánach? Tabhair cúis le do fhreagra. (6)
- (80 marc)

Topaic 10: An tArm Rómhánach

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- m
- (i) Cérbh é an Garda Praetóireach?
 - (ii) Cén gnó a bhí ar an Maor Campa (*Praefectus Castrorum*)?
 - (iii) Cén fáth go mbíodh saighdiúirí cúnta curtha ar stáisiún amach óna dtír féin?
 - (iv) Céard go díreach is ciall le deachú?
 - (v) Céard a rinne an tImpire Claudius agus an t-arm Rómhánach i 43 A.D.?
 - (vi) Mínigh go hachomair *corona civica* **nó** *colonia*. (24)
- (b)
- (i) Cén cruth a bhí ar dhún de chuid arm na Róimhe? (8)
 - (ii) Cén **dá** fhoirgneamh thábhachtacha a sheas i lár an dúin? (8)
 - (iii) Ainmnigh **dhá** fhoirgneamh mhóra a mbeadh súil agat a fheiceáil i ndún? (8)
 - (iv) Céard a bhí sna blocanna beairic? Déan cur síos ar an gcuma a bhí orthu taobh istigh. (12)
- (c)
- (i) Céard tá ar taispeánt i bhFótafgraf **9** ar Pháipéar **X**? (4)
 - (ii) Cén úsáid a bhaintí as? (4)
 - (iii) Ainmnigh píosa **amháin** fearais a d'fhéadfadh na Rómhánaigh úsáid a bhaint as agus iad ag cur baile faoi léigear. (8)
 - (iv) Déan cur síos ar **dhá** bhealach ina bhféadfadh cosantóirí an bhaile faoi léigear iarracht a dhéanamh iad féin a chosaint. (8)
- (80 marc)